

ZAPISNIK
sa Osme sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore,
održane 29. marta 2013. godine

Sjednica je počela u 12 sati i 30 minuta.

Sjednicom je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sledeći članovi/ce Odbora: doc. dr Srđa Popović, dr Izet Bralić, Kemal Zoronjić, Snežana Jonica i dr Zoran Vukčević, zamjena člana Husnije Šabovića, u skladu sa članom 65 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore.

Sjednici nijesu prisustvovali poslanici/ce: dr Ljiljana Đurašković, zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode i članovi Ljerka Dragičević, dr Novica Stanić, dr Radovan Asanović i mr Dritan Abazović.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: dr Suad Numanović, ministar za ljudska i manjinska prava, Zdenka Perović, sekretar institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Rajka Cica Perović, direktorica Centra za prava djeteta.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: dr Zoran Vukčević, šef Delegacije Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope, dr Draginja Vuksanović, zamjena člana u Delegaciji Skupštine Crne Gore u PSSE, Sabahudin Delić, pomoćnik ministra za ljudska i manjinska prava, Slavica Rabrenović, pomoćnica ministra pravde za Sektor za izvršenje krivičnih sankcija, Remzija Ademović, savjetnica ministra rada i socijalnog staranja, Željko Šofranac, direktor Zavoda za zbrinjavanje izbjeglica, Ljulja Đonaj, službenica Ministarstva unutrašnjih poslova, Nemanja Tepavčević, predstavnik Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, Benjamin Perks, šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, Indumathi Mohandas, otpravnica poslova u Kancelariji UNHCR-a u Crnoj Gori, Lovita Ramguttee, zamjenica šefa Kancelarije UNDP-a u Crnoj Gori, Miodrag Dragišić, saradnik u Kancelariji UNDP-a u Crnoj Gori i Milan Radović, koordinator Programa Ljudska prava u NVO „Građanska alijansa“.

Rad sjednice pratili su predstavnici medija.

*****

Za sjednicu je utvrđen sljedeći

DNEVNI RED

Usvajanje Zapisnika sa Šeste sjednice Odbora, održane 6. marta 2013. godine

1. RAZMATRANJE (u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore):

a) NACIONALNOG IZVJEŠTAJA O STANJU LJUDSKIH PRAVA U CRNOJ GORI U OKVIRU DRUGOG CIKLUSA OPŠTEG PERIODIČNOG PREGLEDA UJEDINJENIH NACIJA (PERIOD 2008-2012), PREDSTAVLJENOG NA SJEDNICI SAVJETA ZA LJUDSKA PRAVA U ŽENEVI, 28. JANUARA 2013. GODINE;

b) IZVJEŠTAJA O STANJU LJUDSKIH PRAVA ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE ZA POTREBE OPŠTEG PERIODIČNOG PREGLEDA UJEDINJENIH NACIJA;

c) IZVJEŠTAJA O ZAŠTITI PRAVA DJETETA KOJI SU SAČINILE DESET NEVLADINIH ORGANIZACIJA ZA POTREBE IZRADE NACIONALNOG IZVJEŠTAJA O STANJU LJUDSKIH PRAVA U CRNOJ GORI U OKVIRU DRUGOG CIKLUSA OPŠTEG PERIODIČNOG PREGLEDA UJEDINJENIH NACIJA (PERIOD 2008-2012) I

2. TEKUĆA PITANJA.

*****

Zapisnik sa Šeste sjednice Odbora za ljudska prava i slobode usvojen je jednoglasno, bez primjedbi.

*****

PRVA TAČKA

RAZMATRANJE (u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore):

a) NACIONALNOG IZVJEŠTAJA O STANJU LJUDSKIH PRAVA U CRNOJ GORI U OKVIRU DRUGOG CIKLUSA OPŠTEG PERIODIČNOG PREGLEDA UJEDINJENIH NACIJA (PERIOD 2008-2012), PREDSTAVLJENOG NA SJEDNICI SAVJETA ZA LJUDSKA PRAVA U ŽENEVI, 28. JANUARA 2013. GODINE;

b) IZVJEŠTAJA O STANJU LJUDSKIH PRAVA ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE ZA POTREBE OPŠTEG PERIODIČNOG PREGLEDA UJEDINJENIH NACIJA;

c) IZVJEŠTAJA O ZAŠTITI PRAVA DJETETA KOJI SU SAČINILE DESET NEVLADINIH ORGANIZACIJA ZA POTREBE IZRADE NACIONALNOG IZVJEŠTAJA O STANJU LJUDSKIH PRAVA U CRNOJ GORI U OKVIRU DRUGOG CIKLUSA OPŠTEG PERIODIČNOG PREGLEDA UJEDINJENIH NACIJA (PERIOD 2008-2012)

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da je Odbor za ljudska prava i slobode realizujući Plan aktivnosti za 2013. godinu, sačinjen na osnovu:

1. Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2012. godinu;
2. Programa rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu, usvojenog 31. januara 2013. godine, kao i
3. Jednog broja nerealizovanih aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2012. godinu,

svoje aktivnosti u ovoj godini fokusirao, u okviru Poslovnikom Skupštine utvrđenih nadležnosti, na zadatke koji su u Izvještaju o napretku Crne Gore za 2012. godinu, posebno akcentirani na dio koji se odnosi na oblast ljudskih prava, a u vezi sa „osnaživanjem aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode“.

Odbor za ljudska prava i slobode je svoje aktivnosti, između ostalog, usmjerio i na praćenje UPR (Opšteg periodičnog pregleda), procesa koji sprovode Vlada Crne Gore, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i NVO sektor, i s tim u vezi, utvrdio razmatranje navedenih izvještaja, kako bi se članovi Odbora upoznali sa ocjenom stanja ljudskih prava u Crnoj Gori i napretkom ostvarenim u periodu između dva ciklusa Opšteg periodičnog pregleda Ujedinjenih nacija (2008–2012), sa posebnim fokusom na implementaciju Preporuka prvog preglednog procesa.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je predložio sledeću metodologiju rada na sjednici: da predstavnici predlagača podnesu uvodno obrazloženje o predmetnim izvještajima, a nakon toga predstavnici međunarodnih organizacija, nevladinog sektora i državnih organa iznesu svoje mišljenje i ocjene o

izvještajima o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori, a na kraju da članovi Odbora uzmu učešće u raspravi. Predložio je da nakon razmatranja predmetnih izvještaja Odbor za ljudska prava i slobode sačini Izvještaj koji će dostaviti Kolegijumu predsjednika Skupštine Crne Gore. Članovi Odbora su prihvatili predloženu metodologiju rada.

Ministar za ljudska i manjinska prava dr Suad Numanović, navodeći da je Crna Gora od 1. januara 2013. godine članica Savjeta za ljudska prava UN-a, saopštio je da je Nacionalni izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori u okviru drugog periodičnog pregleda Ujedinjenih nacija (period 2008-2012) predstavljen na sjednici Savjeta za ljudska prava u Ženevi, 28. januara 2013. godine. Istakao je da je Izvještaj pripremljen u skladu sa Zaključkom Vlade Crne Gore sa sjednice od 7. juna 2012. godine, a njegovu izradu koordiniralo je Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija. Učestvovali su predstavnici državnih institucija: Ministarstva pravde i ljudskih prava, Ministarstva za manjinska prava, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Ministarstva prosvjete i sporta, Ministarstva kulture, Zavoda za zbrinjavanje izbjeglica, Agencije za životnu sredinu, Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima, Uprave policije, Uprave za antikorupcijsku inicijativu, Zavoda za statistiku i Vrhovnog državnog tužilaštva, predstavnici nevladinog sektora: Građanske alijanse, Centra za demokratiju i ljudska prava i Centra za prava djeteta, uz pomoć agencija Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori: UNDP-a, UNICEF-a i UNHCR-a. Saopštio je da institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, po svom izboru, nije učestvovala u radu Radne grupe, ali je konsultovana u dijelu Izvještaja u kojem su bile neophodne informacije iz njene nadležnosti. Nevladin sektor je uključen u proces izrade Izvještaja na osnovu javnog poziva koji je objavilo Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija i prijave zainteresovanih NVO. Izvještaj je, u pogledu forme i sadržine, urađen shodno smjernicama Savjeta za ljudska prava, odnosno Radne grupe za Opšti periodični pregled.

Ministar za ljudska i manjinska prava, dr Suad Numanović je saopštio da je u Izvještaju akcentat usmjeren na implementaciju Preporuka koje je Crna Gora dobila u prvom ciklusu 2008. godine i koje je Vlada prihvatila da implementira u periodu izvještavanja 2008-2012. Takođe, Izvještaj je obuhvatio i one oblasti koje su prepoznate kao važne za dalje unapređenje sistema zaštite i praksu poštovanja ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori.

Ministar za ljudska i manjinska prava, navodeći da je rasprava na sjednici Savjeta za ljudska prava UN-a trajala nekoliko sati i da je vođen veoma konstruktivan dijalog, naglasio je da je opšta ocjena bila da je Crna Gora postigla izvanredan napredak u zaštiti ljudskih prava u periodu između 2008. i 2012. godine. Crnoj Gori su upućene 124 Preporuke, a njihov broj je veći u odnosu na 2008. godinu, kada ih je bilo 54, iz razloga što je sada svaka zemlja pojedinačno dostavljala Preporuke i insistirala da se sve te Preporuke zadrže, bez objedinjavanja istih ili sličnih, što je bila praksa i metodologija u prethodnom periodu. Ministar je istakao da je od 124 Preporuke, 96 Crna Gora odmah prihvatila, 13 je podržala i navela da su preduzete aktivnosti na njihovoj realizaciji, a za 15 će se izjasniti do juna 2013. godine kada će se usvojiti konačni izvještaj za Crnu Goru. Poređenjem Preporuka iz 2008. i ovih iz 2013. godine uočava se da su se ranije Preporuke odnosile na donošenje zakona iz oblasti zaštite

ljudskih prava, a sadašnje na primjenu i implementaciju usvojenih zakona i strateških dokumenata.

Ministar za ljudska i manjinska prava dr Suad Numanović je istakao da je generalna ocjena da je Crna Gora postigla značajan napredak u sistemu zaštite ljudskih prava, ali su Sjedinjene Američke Države, Njemačka, Holandija i Austrija izrazile očekivanje i potrebu unapređenja rada pravosudnih organa u Crnoj Gori u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, što je u skladu sa preporukama Evropske unije, kao i definisanim prioritetima Crne Gore. Trojka koju su činile Estonija, Mauritanija i Sjedinjene Američke Države su sačinile Nacrt izvještaja za Crnu Goru u kome su sadržane preporuke za unapređenje ljudskih prava koje su države članice UN-a uputile Crnoj Gori, usvojen 31. januara 2013. godine.

Ključne oblasti na koje su usmjerene Preporuke su: međunarodno pravna dokumenta o ljudskim pravima i slobodama i institucionalni okvir za zaštitu ljudskih prava, borba protiv diskriminacije, rodna ravnopravnost, prava osoba sa invaliditetom, posebno djece sa teškoćama u razvoju, prava manjinskih naroda, posebno pripadnika RAE populacije, prava raseljenih i interno raseljenih lica, jačanje administrativnih kapaciteta i nezavisnosti Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, prava djece, zaštita od nasilja u porodici i seksualnog iskorišćavanja djece, reforma pravosuđa i unapređenje rada pravosuđa, posebno u oblasti borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, sloboda medija i sloboda vjerskih zajednica.

Ministar za ljudska i manjinska prava dr Suad Numanović je saopštio da u svim oblastima Vlada Crne Gore i nadležni državni organi preduzimaju brojne aktivnosti.

U vezi sa međunarodno pravnim dokumentima, naglašeno je da Crna Gora treba da ratifikuje određena međunarodnopravna dokumenta i da nastavi sa implementacijom svih usvojenih propisa u ovoj oblasti. Ministar je podsjetio da je u toku rad Radne grupe na izmjenama i dopunama Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Zakona o zabrani diskriminacije, radi usklađivanja sa međunarodnim standardima, a što će Vlada završiti do kraja II, odnosno III kvartala 2013. godine. Istakao je efikasnu i uspješnu primjenu antidiskriminacionog zakonodavstva i aktivnosti na zaštiti posebno osjetljivih grupa. U toku je završna faza izrade Strategije za unapređenje položaja pripadnika LGBT populacije. U oblasti rodne ravnopravnosti, nastavljene su aktivnosti na unapređenju prava i položaja žena, njihovom ekonomskom osnaživanju, kao i aktivnosti za veće učešće žena u javnom i političkom životu i zaštita od nasilja u porodici. Usvojen je Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti za period 2013-2017. Kada je riječ o zaštiti prava osoba sa invaliditetom, preduzimaju se aktivnosti na unapređenju prava lica sa invaliditetom, podsticanju inkluzivnog obrazovanja, podrška profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju, unapređenju socijalnih servisa za djecu sa teškoćama u razvoju, prilagođavanju objekata u javnoj upotrebi licima sa invaliditetom. Državni organi preduzimaju aktivnosti na zaštiti prava manjina, posebno pripadnika RAE populacije, a u toku je izbor savjeta manjina, u skladu sa nedavno usvojenim Pravilima. Pored toga, u skladu sa Preporukom, Vlada je Programom rada za 2013. godinu, utvrdila donošenje zakona o vjerskim zajednicama. Usvojena je Strategija za unapređenje položaja Roma i Egipćana za period 2012-2017, a donose se i akcioni planovi za njenu realizaciju.

U vezi sa rješavanjem položaja raseljenih i interno raseljenih lica, istaknuto je da se aktivnosti realizuju kroz Sarajevski proces, Beogradsku inicijativu, a da će projekat

biti završen do 2015. godine. Utvrđena su dva moguća načina rješavanja statusa raseljenih i interno raseljenih i to: integracija i dobrovoljni povratak u zemlju porijekla.

U oblasti prava djeteta, donešen je Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, a Vlada je, na sjednici održanoj 28. marta 2013. godine utvrdila Predlog zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti.

Preporučena je veća zaštita žrtava trgovine ljudima. Takođe, značajni napori se ulažu u borbu protiv sajber kriminala i seksualnog nasilja nad djecom, a u toku su izmjene Krivičnog zakonika kojim će kao krivično djelo biti obuhvaćeno i prikazivanje pornografskog materijala maloljetnicima. Ministar je saopštio da je zakonodavni okvir u ovoj oblasti dobar, ali treba više raditi na njegovoj implementaciji, edukaciji stručnog osoblja i jačanju svijesti svih građana o pravima djeteta.

U oblasti sprečavanja nasilja nad ženama, dobar je zakonodavni okvir, više aktivnosti treba usmjeriti na njihovu implementaciju.

Veoma važne su aktivnosti u oblasti reforme pravosuđa, u cilju jačanja njegove nezavisnosti. Ministar za ljudska i manjinska prava je ocijenio da postojeći ustavni i zakonodavni okvir predstavlja dobru pravnu osnovu za uspostavljanje nezavisnosti i efikasnosti pravosuđa. Naročito unapređenje je ostvareno zakonodavnim izmjenama iz 2011. godine kada su unaprijeđeni kriterijumi za izbor sudija i državnih tužilaca, kao i postupci izbora članova Sudskog i Tužilačkog savjeta.

Borba protiv korupcije i organizovanog kriminala je jedan od prioriteta u radu Vlade Crne Gore i ostalih državnih organa, u skladu sa Strategijom za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala i Akcionim planom za sprovođenje Strategije. Naglašeno je da Vlada treba da da veći doprinos u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, odnosno da pokaže konkretnije rezultate.

Sloboda izražavanja i istraživanje prijetnji novinarima, rješavanje dosadašnjih slučajeva napada i prijetnji novinarima takođe su važni i preduzete su aktivnosti na rasvjetljavanju i procesuiranju svih dosadašnjih slučajeva.

Ministar za ljudska i manjinska prava dr Suad Numanović je saopštio da 15 Preporuka za koje Vlada treba da se izjasni do juna 2013. godine se uglavnom odnose na potrebu ratifikacije određenih međunarodnih dokumenata, garantovanje slobode izražavanja, zaštitu novinara od svakog oblika zastrašivanja i rješavanje statusa vjerskih zajednica.

Zdenka Perović, sekretar Institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore je saopštila da se Izvještaj koji je sačinila institucija Zaštitnika za potrebe UPR procesa temelji na postupanju Zaštitnika u četvorogodišnjem periodu, zapažanjima, istraživanjima, konstatacijama koji su već dati u godišnjim izvještajima Zaštitnika i u posebnim izvještajima koje je Zaštitnik sačinio u proteklom periodu. Istakla je da institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore još nije prošla postupak odgovarajuće akreditacije kod Internacionalnog koordinacionog komiteta za nacionalne institucije za ljudska prava, odnosno Potkomiteta za akreditaciju, kojim se utvrđuje da li je institucija uspostavljena u skladu sa Pariškim principima, na što se Crna Gora obavezala na Durban konferenciji 2010. godine. Iako institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore još nije ustanovljena u skladu sa Pariškim principima i nema status koji bi joj omogućio da, shodno pravilima UPR procesa učestvuje u njemu, na poziv Visoke komesarke da učestvuje u ovom procesu, institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore je podnijela Izvještaj kojim je analizirano deset ključnih oblasti,

odnosno 12 poglavlja, na pet strana, shodno UPR pravilima. Izvještaj je urađen u formi i sadržini koja je unaprijed propisana. Istakla je da je u razmatranom periodu Zaštitnik, pored godišnjih izvještaja o radu, sačinio i Skupštini Crne Gore dostavio četiri Posebna izvještaja, tako da su poslanici u potpunosti upoznati sa stanjem ljudskih prava u tim oblastima i sa Preporukama Zaštitnika. Sekretar institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore je pojasnila da Visoka komesarka ima obavezu da sačini dva izvještaja, jedan od UN tijela, a drugi na osnovu izvještaja ostalih zainteresovanih strana (međunarodne organizacije, nevladine organizacije i nacionalne institucije za zaštitu ljudskih prava). Bilo je sedam takvih izvještaja pa je tim Visoke komesarke imao zadatak da iz sedam takvih izvještaja napravi svoj izvještaj koji je imao ograničenje na deset strana. Sekretar institucije Ombudsmana izrazila je posebno zadovoljstvo zbog podatka da je u Izvještaju Visokog komesara čak 35 puta citiran Izvještaj Zaštitnika.

Rajka Cica Perović, direktorica Centra za prava djeteta, je saopštila da je grupa od deset nevladinih organizacija koje se bave promocijom i zaštitom prava djeteta u Crnoj Gori sačinila izvještaj za UPR proces, a da je Centar za prava djeteta koordinirao procesom izrade tog Izvještaja. Sve uključene nevladine organizacije su dale svoj doprinos konačnoj sadržini Izvještaja. Najveći problem sa kojim su se suočili u postupku izrade Izvještaja odnosio se na dobijanje validnih statističkih podataka i saopštila je da u zadnjoj verziji Izvještaja dostavljenog Odboru postoje određene nedoslednosti statističkih podataka, što je u konačnoj verziji ispravljeno. Posebnu zahvalnost je uputila Ministarstvu vanjskih poslova i evropskih integracija i Ministarstvu za ljudska i manjinska prava koji su uputili poziv nevladinim organizacijama za učešće u ovom procesu koji pruža mogućnost saradnje na nacionalnom i međunarodnom nivou. UPR proces pruža mogućnost jačanja kapaciteta nevladinog sektora, kao i upoznavanje sa međunarodnim dokumentima, institucionalnim instrumentima, ugovorima iz ove oblasti.

Saopštila je da je osnov za izradu Izvještaja sadržan u Preporukama iz prethodnog, prvog ciklusa UPR pregleda. U komunikaciji sa grupom nevladinih organizacija koje djeluju pri samom Savjetu za ljudska prava i imaju zadatak da pomognu nevladinim organizacijama prilikom izrade izvještaja, ukazano im je da treba apostrofirati Preporuke iz prethodnog perioda. Ovim Izvještajem su obuhvaćene ključne teme koje se odnose na prava djeteta, a na inicijativu NVO sektora dodate su dvije teme koje se odnose na zaštitu prava privatnosti djeteta u medijima (na predlog NVO "Građanska alijansa") i pravo djeteta na smještaj u drugu porodicu (na predlog NVO "Centar za prava djeteta"), jer su to smatrali važnim u kontekstu najavljenog donošenja Strategije za razvoj hraniteljstva i zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti. Od ukupnog broja Preporuka upućenih Crnoj Gori, 40 se odnosi na prava djeteta, sprečavanje apatridije kod djece, registraciju djece pripadnika RAE populacije, zaštitu djeteta od nasilja u porodici, zaštitu djece sa teškoćama u razvoju, zaštitu prava privatnosti djece u medijima i pravo djeteta na smještaj u drugu porodicu. Od 40 preporuka država je prihvatila 34, dok će šest biti razmotreno. Direktorica Centra za prava djeteta je ocijenila da su date jasne i precizne Preporuke koje su realne i ostvarive, uz preduzimanje konkretnih akcija.

Govoreći o strukturi Izvještaja, Rajka Cica Perović je navela da Izvještaj sadrži uvod u kome su sadržane opšte informacije, pozitivni pomoci Crne Gore na putu ka EU, ključne aktivnosti na normativnom planu, u pogledu donošenja zakona, strategija i akcionih planova, navedeno je sve što je realizovano u prethodnom periodu, kao i

statistika o djeci, ali su zbog forme dati samo podaci o broju ukupnog stanovništva i broju djece prema zadnjem popisu stanovništva, kao i podaci iz Studije o siromaštvu djece u Crnoj Gori koju je sačinio UNICEF.

Podsjetila je da su Preporuke pažljivo razmotrili, dali svoje mišljenje i poslali ga radi izrade Priloga Ministarstvu vanjskih poslova i evropskih integracija. Saopštila je da u julu 2012. godine nijesu prisustvovali sastanku u Ženevi, jer nijesu imali dovoljno finansijskih sredstava da bi platili troškove učešća, ali je predstavnik NVO "Građanska alijansa" učestvovao i tom prilikom su dobili veoma važne povratne informacije.

U raspravi su učestvovali: Benjamin Perks, šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, Indumathi Mohandas, otpravnica poslova u Kancelariji UNHCR-a, Milan Radović, koordinator Programa Ljudska prava u NVO "Građanska alijansa", poslanici Snežana Jonica i dr Izet Bralić, Željko Šofranac, direktor Zavoda za zbrinjavanje izbjeglica i Remzija Ademović, savjetnica ministra rada i socijalnog staranja.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio da su učesnici sjednice bili u prilici da čuju veliki broj informacija koje će koristiti u njihovoj daljoj raspravi.

Benjamin Perks, šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori je zahvalio na pozivu za učešće na sjednici Odbora u svoje ime i u ime predstavnika sistema Ujedinjenih nacija. Saopštio je da su pružili tehničku podršku prilikom izrade Nacionalnog izvještaja o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori, kao i da su Ujedinjene nacije pružile značajnu pomoć Ministarstvu pravde i licima sa invaliditetom. Ove godine će Crna Gora predati po prvi put Izvještaj o licima sa invaliditetom koji će se razmatrati, što je takođe važno za UPR proces. Vlada je uradila mnogo po pitanju zaštite prava Roma, ali je potrebno ojačati rad Vlade na prevazilaženju kulturoloških prepreka unutar ove populacije i u vezi sa tim Perks je obavijestio da UNICEF zajedno sa Ministarstvom prosvete radi na analizi i utvrđivanju stepena pohađanje romske djece obrazovnih ustanova. Istakao je da je u Crnoj Gori ostvaren napredak u oblasti prava djeteta, inkluzija je bolja, ali više aktivnosti bi trebalo usmjeriti na prava djeteta sa teškoćama u razvoju. Oko 1700 djece sa invaliditetom je u osnovnim školama, što je polovina od ukupnog broja djece sa invaliditetom u Crnoj Gori. Ne zna se tačan broj ove djece, zbog čega je potrebno utvrditi njihov tačan procenat, kojim, za sada, raspolažu samo razvijene zemlje. Postoje problemi u ranom otkrivanju invaliditeta kod djece i zbog stigme koja je prisutna u društvu. Smatra važnim rano otkrivanje invaliditeta kod djeteta, za šta zadatak ima zdravstveni sektor, u cilju saznavanja i evidentiranja invaliditeta još u porodilištima, zbog čega je potrebno ojačati kapacitete u tom pravcu, kao i vezu sektora zdravstva i socijalne zaštite. Takođe postoje određeni nedostaci i u metodologiji utvrđivanja invaliditeta kod djece, s obzirom da postoje različite grupe statističkih podataka o djeci sa invaliditetom: na osnovu popisa stanovništva, iz zdravstvenog sektora i iz sektora socijalne zaštite. Crna Gora će biti prva zemlja kojoj će biti omogućeno, u okviru pilot projekta, pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija, da do ljeta 2013. godine, dobije precizne podatke o brojnosti ove populacije. Broj ove djece u institucijama sistema u Crnoj Gori se smanjuje, a polovina djece smještene u institucijama ima invaliditet. Posebno se smanjuje broj djece starosti između 3 i 18 godina smještene u institucijama, ali se ne smanjuje broj djece koja borave u institucijama u ranom djetinjstvu.

UNICEF je pozdravio Izvještaj o stanju ljudskih prava koji je uradilo deset nevladinih organizacija, koje je okupio Centar za prava djeteta, slažući se sa svim opservacijama u njihovom Izvještaju. Diskutabilan je njihov podatak o broju djece

apatrida, za koji nijesu sigurni da je tačan, ali je ukazano da više od polovine apatrida čine djeca. Šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori je ocijenio da mediji ne vode mnogo računa prilikom izvještavanja o djeci. Najavio je da će UNICEF naredne sedmice održati predavanje na Fakultetu političkih nauka "Izveštavanje medija o djeci", s ciljem da pomognu budućim mladim novinarima. Narocito je zabrinut načinom izvještavanja o djeci koja žive u institucijama u Crnoj Gori, jer su posebno izloženi mogućoj zloupotrebi od strane medija. Trebalo bi napisati kodeks sa pravilima na osnovu kojih bi se vodilo računa o tome kako novinari izvještavaju o djeci, izlažući ih javnosti. Broj djece u institucijama se smanjuje, što je pozitivno, ali treba raditi na jačanju sistema socijalne i dječje zaštite. Najavio je sprovođenje istraživanja o nasilju nad djecom koje će realizovati u saradnji sa Delegacijom Skupštine Crne Gore u PSSE, čiji rezultati će biti do kraja aprila 2013. godine, što će biti značajno za preduzimanje konkretnih aktivnosti u cilju zaštite djece od svih vidova nasilja. Dodatne aktivnosti treba usmjeriti na zaštitu djeteta žrtve nasilja. Iako ima napretka, i dalje postoje nedostaci u obezbjeđivanju zaštite djece žrtava nasilja, a u kontinuitetu treba preduzimati aktivnosti u cilju poboljšanja stanja. Uputio je sve pohvale na račun razmatranja tri UPR izvještaja u kome svi učestvuju, ocjenivši ga kvalitetnim procesom i zaključujući da će se tekuće reforme najbolje odraziti na poboljšanje stanja.

Predstavica UNHCR-a, otpravnica poslova Indumathi Mohandas je saopštila da je ohrabrujuće da se ulažu značajni naponi na rješavanju statusa raseljenih i interno raseljenih lica. Važnim je ocijenila donošenje Strategije za trajno rješavanje statusa raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori. Izrazila je zabrinutost što u Crnoj Gori formalno nelegalno boravi 7000 lica, jer nijesu podnijeli zahtjev za rješavanje statusa. Neophodno je što prije usvojiti izmjene Zakona o strancima kojima će se produžiti rok za prijavu raseljenih i interno raseljenih lica za regulisanje njihovog pravnog statusa do decembra 2013. godine. Istakla je da treba još pojednostaviti procedure za aplikaciju za regulisanje pravnog statusa za pojedine kategorije raseljenih i interno raseljenih lica, posebno djecu i starije osobe. Po podacima koje imaju u UNHCR-u, oko 4000 lica u Crnoj Gori je bez državljanstva, nema ih u pravnom sistemu Crne Gore, što bi odmah trebalo rješavati, smatrajući da je regulisanje pravnog statusa vrlo značajno za integraciju u društvo i najavila spremnost UNHCR-a da pomogne. Potrebna je bliža saradnja UNHCR-a sa državnim organima radi rješavanja problema raseljenih i interno raseljenih u Crnoj Gori. Zahvaljući Vladi Crne Gore i postavljanju kontejnera poboljšano je stanje u Kampu Konik i čine se naponi da se uvede struja. Što se tiče osnovnih prava, potrebno je da sve usluge, prvenstveno zdravstvene, bezbjednosne i zdrava životna sredina budu obezbijeđene na Koniku.

Milan Radović, koordinator Programa Ljudska prava u NVO "Građanska alijansa" je pohvalio pristup Odbora za ljudska prava i slobode za razmatranje tri UPR izvještaja. Pohvalio je i Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija koji su prilikom izrade Nacionalnog izvještaja, uputili javni poziv nevladinim organizacija za uključivanje u njegovu izradu. Ocijenio je da bi osim integracije u crnogorsko društvo i mogućnosti povratka u zemlju porijekla, za raseljena i interno raseljena lica trebalo više aktivnosti usmjeriti na obezbjeđivanje njihovog odlaska u treće zemlje. Saopštio je da će nevladine organizacije nastaviti da prate UPR proces, učestvovati u izradi Priloga Vladinom Izvještaju, a krajem godine će podnijeti izvještaj o ovom procesu. Takođe,

uputio je sve učesnike rasprave na web sajt www.gamn.org/upr koji sadrži sve korisne informacije za UPR proces.

Poslanica Snežana Jonica je iznijela pohvale na račun razmatranja tri UPR izvještaja, smatrajući to dobrim za definisanje prioriteta u daljem radu Odbora, prvenstveno u onim oblastima u kojima postoje određeni nedostaci. Navodeći da su državi upućene Preporuke da preduzme konkretne aktivnosti na jačanju kapaciteta i finansijske samostalnosti i nezavisnosti institucije Ombudsmana, ocijenila je da Odbor za ljudska prava i slobode ima posebnu odgovornost, jer utvrđuje zahtjev za dodjelu budžetskih sredstava instituciji Ombudsmana, na njegov predlog. Saopštila je da u prethodne dvije godine Odbor nije uspio da utiče na povećanje sredstava instituciji Ombudsmana u odnosu na iznos utvrđen od strane Ministarstva finansija i Vlade Crne Gore. Veoma važna je preporuka koja se odnosi na ekonomsko osnaživanje žena, njihovo veće učešće u političkom životu i suzbijanje nasilja u porodici, navodeći da postoji i međusobna uslovljenost ovih oblasti. Podsjetila je da su političke partije u oktobru 2012. godine, na parlamentarnim izborima bile u prilici da omoguće da žene budu više zastupljene na izbornim listama, a da nakon toga budu u većoj mjeri zastupljene u Skupštini Crne Gore, ali se to nije desilo, jer nije Zakonom o izboru odbornika i poslanika nije definisan zip sistem, po kojem je svako treće mjesto na izbornim listama trebalo da pripadne ženama. Jedino je Socijalistička narodna partija vodila računa o ovome. Naglašene su i Preporuke koje se odnose na: puno poštovanje prava osoba sa invaliditetom, zaštitu prava djeteta, posebno zaštitu od seksualnog iskorišćavanja i zlostavljanja, kao i stvaranje uslova za efikasnu implementaciju Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku. Veliki je broj objekata koji su arhitektonski nepristupačni za osobe sa invaliditetom, a u državi još ne postoji njihova precizna evidencija, pa nije jasno kako će se do avgusta 2013. godine ispuniti obaveza, utvrđena Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata. Podsjetila je da je Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom propisano zapošljavanje lica sa invaliditetom uz subvenciju, a da se u slučaju kada poslodavac ne zaposli lice sa invaliditetom, uplaćuju određena sredstva Fondu za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom. Problematičnim ocjenjuje podatak da je za tri i po godine Fondu za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom uplaćeno 18, 2 miliona eura, od čega skoro 17 miliona nije iskorišćeno namjenski, pa je neophodno utvrditi gdje se i u koje svrhe koriste ta sredstva. Istakla je da su u Radnoj grupi za izmjene i dopune Zakona o zabrani diskriminacije i Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, čiji je član, kao predstavnik Odbora za ljudska prava i slobode, ocijenili da je neophodno pristupiti izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, jer je neophodno utvrditi mjere za podsticanje/poboljšanje položaja lica sa invaliditetom i kaznene odredbe, kako bi se poboljšala njegova djelotvornost. U vezi sa pravima djeteta, saopštila je da je nedavna Studija o siromaštvu djece koju je uradio UNICEF ukazala da je svako deseto dijete u Crnoj Gori siromašno, a da su centri za socijalni rad slaba tačka sistema socijalne i dječije zaštite, pa je neophodno raditi na poboljšanju stanja. Sajber kriminal i seksualno nasilje nad djecom predstavljaju ozbiljan problem, ali se nada da će izmjene Krivičnog zakonika regulisati i ovo. Dugo je, shodno odredbama Krivičnog zakonika, postojala norma kojom se gotovo "podsticala dječja pornografija", ali uz velike napore, amandmanom SNP-a, ta norma je izmijenjena. Ocijenila je da je skala kazni za

seksualno iskorišćavanje niska. Saopštila je da je na okruglom stolu o reformi sistema pravosuđa, na kojem je učestvovala, ocijenjeno da nijesu obezbijeđeni uslovi za efikasnu implementaciju Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku. Po njenom mišljenju, sudije su dobili sertifikate na osnovu prisustva seminarima, a da nije provjeravano njihovo dodatno stečeno znanje iz ove specifične oblasti. Poslanica Jonica je saopštila da je Predsjednica Vrhovnog suda na Okruglom stolu saopštila da su sugestije koje je pravosuđe dalo prilikom izrade Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku takođe odbijene, pa se danas suočavaju sa problemima u njegovoj implementaciji.

Podsjećajući da je pravo na restituciju veoma važno ljudsko pravo, poslanica Jonica je ocijenila da nijedna ključna Preporuka Ombudsmana, niti Zaključak Skupštine, upućen nadležnim organima povodom razmatranja Posebnog izvještaja o ostvarivanju prava na povraćaj imovinskih prava i obeštećenje nije realizovana, sem onih tehničke prirode. Takođe, naglasila je da je sada u Crnoj Gori 7000 lica koji nezakonito borave, jer je rok za predaju dokumenata za regulisanje njihovog statusa u Crnoj Gori, shodno Zakonu o strancima bio do 31. decembra 2012. godine, dok je sad u skupštinskoj proceduri Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima, kojim bi se produžio rok do 31. decembra 2013. godine. Međutim, sve do usvajanja tog zakona njihov status u Crnoj Gori je neregularan.

Poslanik dr Izet Bralić govoreći o pravu na povraćaj imovinskih prava i obeštećenje, ocijenio je da je proces restitucije na nejednak način zaživio u Crnoj Gori. Na čelu komisija ne bi trebalo da budu lica koja su u penziji. Komisija na sjeveru radi dosta sporo, pa se može desiti da komisije u centralnom i južnom dijelu završe posao, a da na sjeveru ne bude riješen veliki broj predmeta. Mišljenja je da bi trebalo preduzeti dodatne mjere i aktivnosti na rješavanju ovog pitanja i uskladiti rad komisija na sjeveru, jugu i u centralnom dijelu Crne Gore, a takođe, potrebno je povećati administrativne kapacitete komisija i stručno ih ojačati kako bi mogle obavljati posao.

Željko Šofranac, direktor Zavoda za zbrinjavanje izbjeglica je saopštio da je na osnovu prethodnih izlaganja imao utisak kao da Crna Gora nije uradila mnogo za reseljena i interno raseljena lica, što nije tačno, jer je Crna Gora za rešavanje statusa raseljenih i interno raseljenih lica uradila mnogo i u tom djelovanju je lider na Balkanu. Crna Gora je uradila mnogo više nego druge zemlje regiona u rešavanju statusa ovih lica. Prema poslednjim podacima oko 5000 raseljenih lica je u Crnoj Gori i oko 11000 interno raseljenih lica sa Kosova. Crna Gora je donijela Strategiju za trajno rješavanje statusa raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na oblast Konik, kao i Akcioni plan za sprovođenje Strategije, a Zakonom o strancima omogućeno je ovim licima da regulišu pravni status u Crnoj Gori. Naglasio je da broj apatrida u Crnoj Gori koji navode predstavnici UNHCR-a nije ispravan. Važna priča je priča o dokumentima, najveći problem su dokumenta za lica pripadnike RAE populacije, kojih je oko 3000 u Crnoj Gori, od čega 2000-2100 na Koniku. 90% tih lica romske nacionalnosti na Kosovu nema nikakvu imovinu. Mnogi od njih ne smiju da se vrate na Kosovo, mnogi žele da dobiju dokumenta u Crnoj Gori da bi imali sva prava, neki ne žele jer hoće da ostvaruju dupla prava. Dobijanjem statusa stranca, sva prava ovih lica bi se ukinula i bili bi pod jurisdikcijom Crne Gore, zbog čega značajan broj ovih lica ne aplicira. Istakao je da su pojednostavljene procedure za rješavanje pravnog statusa raseljenih i interno raseljenih u Crnoj Gori, da se organizuju posjete, kojih je do sada bilo 15, u cilju pribavljanja

neophodnih dokumenata, da će u okviru projekata, biti riješeni stambeni problemi ovih lica, izgradnjom oko 90 stambenih jedinica u Podgorici i 62 u Nikšiću. Često se navodi cifra da u Crnoj Gori ima 4000 apatrida. Šofranac je saopštio da se koristi statistika MONSTAT-a, koji je vršio popis stanovništva u 2012. godini, kada su se sva lica mogla izjašnjavati kako hoće, po bilo kom pitanju. Zamolio je da budu oprezniji i precizniji prilikom saopštavanja ovakvih podataka. Ministarstvo unutrašnjih poslova će sprovesti aktivnosti na utvrđivanju preciznog broja lica koja nemaju državljanstvo u Crnoj Gori. Smatra da što prije treba donijeti izmjene Zakona o strancima za produženje roka za aplikaciju za regulisanje statusa.

Šofranac je saopštio da će se obezbijediti još 100 novih kontejnera za Konik II, tako da će lica koja tamo borave imati mnoga prava koja, zapravo, nema domicilno stanovništvo. Na neki način su privilegovani stanovnici Kampa Konika u odnosu na domicilno stanovništvo, jer stalno dobijaju, a ne učestvuju, niti nečim doprinose državi Crnoj Gori. Treba biti objektivan kad se govori o ovom problemu i njegovom rješavanju, jer pored Crne Gore koja je u najvećoj mogućoj mjeri uključena, treba uključiti i druge subjekte.

Savjetnica ministra rada i socijalnog staranja Remzija Ademović je najavila da pripremaju izmjene i dopune Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, kao i da je Vlada utvrdila Predlog zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti, a u planu je reforma socijalnih centara.

Direktorica NVO "Centar za prava djeteta" Rajka Cica Perović je najavila izradu studije o zaštiti djece migranata u Crnoj Gori i zamolila je sve učesnike sjednice da im izađu u susret i prilikom njihovog zahtjeva za dostavljanje statističkih i drugih podataka, neophodnih za izradu studije, dostave što validnije i preciznije podatke.

Na kraju rasprave, ministar Numanović je iznio pohvale za tri UPR izvještaja i njihovo objedinjeno razmatranje. Saopštio je da je Nacionalni izvještaj rađen u saradnji državnih institucija i nevladinog sektora i da to treba da bude primjer za saradnju. Ocijenio je da imamo dobar zakonski okvir, ali da ga posle dobre i kvalitetne analize treba doraditi i obezbijediti implementaciju, doživljavajući ovo kao proces. Istakao je da u svim ovim oblastima postoji obaveza da se na krajnje efikasan, kvalitetan i naročito transparentan način da doprinos unapređenju zaštite ljudskih prava. Izrazio je nadu da će svi subjekti u dijelu svoje nadležnosti, a i kroz međusobnu saradnju nastaviti sa aktivnostima u cilju ispunjavanja Preporuka i daljeg poboljšanja zaštite ljudskih prava u Crnoj Gori.

Odbor za ljudska prava i slobode ocijenio je da nadležni državni organi i institucije u kontinuitetu preduzimaju brojne aktivnosti u cilju poboljšanja zakonske i institucionalne infrastrukture za zaštitu ljudskih prava.

Zaključeno je da je u periodu od 2008. do 2012. godine Crna Gora ostvarila značajan napredak u sistemu zaštite ljudskih prava i sloboda, što je potvrda posvećenosti Crne Gore najvišim vrijednostima demokratije i principima i načelima proklamovanim u Povelji Ujedinjenih nacija, Univerzalnoj deklaraciji i međunarodno-pravnim dokumentima u oblasti ljudskih prava.

TEKUĆA PITANJA

U okviru ove tačke dnevnog reda poslanici nijesu imali predloge i teme o kojima bi se raspravljalo.

Sjednica je završena u 14 sati i 15 minuta.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**
Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković